PORTUGESE TAALRESTEN IN HET PAPIAMENTO

DOOR

M. D. LATOUR O.P.

Vroeger hebben we al eens beweerd, dat het Papiamento van vandaag een uitgesproken karakter draagt. Daarbij wilden we niet ontkennen, dat het *vroeger* anders was, en het Papiamento *oorspronkelijk* meer Portugees dan Spaans was. Een nader onderzoek van de kwestie leek ons de moeite waard.

In het tegenwoordige Papiamento zijn ongetwijfeld bij een evident Spaans uiterlijk nog een aantal sporen van het Neger-Portugees overgebleven, dat gesproken werd op de Portugese slavendépoten aan Afrika's Goudkust.

Prof. Dr. L. Lenz (El Papiamento, blz. 80) geeft een aardig beeld van de groei en ontwikkeling van het Papiamento in het volgende citaat:

„Vergun mij een beeldspraak: Het Portugese zaad (het woord) valt op Afrikaanse bodem (de manier van denken en spreken van de negertalen) en er ontwikkelt zich een boom (het neger-Portugese koeterwaals, waaraan alle negers, die vervoerd werden op Portugese schepen, zich moesten aanpassen). Naar gelang de overheersende Europeese taal van het gebied van bestemming, werden op deze Portugese stam Spaanse, Engelse, Franse of Hollandse takken geënt.

Alleen deze enten worden gecultiveerd, maar het sap dat hen voedt, bewaart de eigenschappen van de Afrikaanse bodem in de uitspraak en de manier van denken (de grammatica).”

Verder merkt hij op, dat de gewone wijze van uitspraak van de klinkers in de taal van Curaçao veel meer lijkt op de Portugese klankleer, dan op de Spaanse. Zo wordt b.v. in het Papiamento dikwijls de *o* op het eind van een woord uitgesproken als de Hollandse *oe*; de *e* in gelijke omstandigheden als *i*. Dit vindt zijn verklaring in een dergelijk gebruik in Portugal.

Voorbeelden zijn: *mucho* (uitspr. moetsjoe), *delante* (uitspr. dilanti) (El Papiamento, blz. 85).

Maar er is ook een aantal woorden, die nog duidelijk terugwijzen op een Portugese herkomst, hoewel we hier aanstonds op een eigenaardige moeilijkheid stuiten. Naast een klein getal woorden, die ongetwijfeld Portugees zijn, en een zeer groot getal van zeker Spaanse afkomst, ontmoeten we een aantal twijfelgevallen, waarin men tot in het oneindige kan blijven filosoferen, of dit woord nu Spaans of Portugees van afkomst is, aangezien voor beide beschouwingen ongeveer evenveel te zeggen valt.

De woorden van zuiver Spaanse oorsprong laten we hier liever buiten bespreking, omdat ze een al te groote plaats zouden innemen en naast het doel van ons artikel vallen. Van beide andere categorieën laten we graag enige voorbeelden volgen.

<i>Papiamento</i>	<i>Nederlands</i>	<i>Spaans</i>	<i>Portugees</i>
gaña	liegen	engañar	engalhar
haci	doen	hacer	fazer
higra	lever	higado	figado
tempo	tijd	tiempo	tempo
morto	dood	muerte	morto, morte
porco	varken	puerco	porco
afor	buiten	afuera	afora
bon	goed	bueno, bien	bom
dushi	zoet, lief	dulce	doce
es	deze, dit	ese	esse
un	een (lidw.)	un	um
misquiña	gierig	mezquino	mesquinho
bisiña	buur	vecino	vizinho
aworó	straks	luego	agora
semper	altijd	siempre	sempre
ainda	nog	todavía, aun	ainda
aqui	hier	aqui	aqui
ay, ey	daar	ahi	ahi
unda	waar (vraagw.)	donde	onde
awe(ndia)	vandaag	hoy(en día)	hoje en dia
mayan	morgen	mañana	manham
marduga	dageraad	madrugada	madrugada
antó	toen, dan	entonces	entao (Cabo Verde: anton)
pasobra	want	de sobra	de sobra
asina	zo	así	assim
mashá	zeer	demasiado	demasiado

<i>Papiamento</i>	<i>Nederlands</i>	<i>Spaans</i>	<i>Portugees</i>
boso	gijlieden	vosotros	vosotros
bay	gaan	(ir)	(ir) vai
bam	laten we gaan	vamos	vamos
lo	(wijst de toekomst aan, vervult de rol van „zullen”)	luego	logo
bisa	zeggen	avisar	avisar
lomba	rug	lomo	lombo
te	tot	hasta	té, até
riba	op, boven	arriba	arriba
cerca	nabij	cerca	cerca
rondó	<i>rondom</i> (!)	redondo	redondo
contra	ontmoeten	encontrar	encontrar
tambe	ook	tambien	tambem
tampoco	ook niet, evenmin	tampoco	tampouco
pero	maar	pero	pero
cu	dat	que	como
si	indien	si	se
forza	dwingen	forzar	forçar
nacimiento	geboorte	nacimiento	nascimento
cabamento	beëindiging	acabamiento	acabamento
bringa	vechten	pelear	brigar
piscador	visser	pescador	pescador

Deze lijst is niet volledig, maar ze geeft een duidelijk beeld van de werkelijkheid. Dr. Lenz heeft in zijn boek twee honderd vijf woorden onder de loupe genomen, waarvan negentig Spaans bleken (vijf en vijftig van deze kunnen echter ook van het Portugees afgeleid worden); achttien waren zeker Portugees; negentig Hollands; drie Frans; een Engels en drie onzeker. Het papiamento bevat verder nog enkele honderden Spaanse woorden, die slechts geringe verandering ondergaan hebben. (El Papiamento, p. 258).